

O contexto histórico

As vivencias de Manuel María comparten espazos marcados pola represión da ditadura militar de Francisco Franco, até a morte deste en 1975, e a instauración dun novo marco político coa aprobación da Constitución española (1978) e o Estatuto da Autonomía (1980).



Nunha recollida de sinaturas en Monforte

O primeiro período está caracterizado pola censura, pola negación de dereitos e liberdades básicas para as persoas (a libre expresión, a reunión en grupo...), pola opresión e a persecución de calquera ideario diferente do oficialmente imposto polo réxime ditatorial, polo sancionamento con multas por participar en actos de reivindicación da nosa identidade nacional, etc.

Coa superación do franquismo e a instauración dun novo marco político de maiores liberdades individuais, Manuel María non renunciou en absoluto ás temáticas literarias tratadas até o ano 1975 nin tampouco ao ton reivindicativo da súa escrita, pois entendía que a nova legalidade democrática estaba aínda moi lonxe de recoñecer os dereitos de Galiza e, consecuentemente, de posibilitar o desenvolvemento da súa lingua e cultura.

Mais o seu compromiso non foi tan só cultural e intelectual, senón que mesmo chegou a participar na política activa ao ser elixido concelleiro polo BNG nas primeiras eleccións municipais democráticas, responsabilidade pública que ocupará entre 1979 e 1983.

1 Un de vós le en voz alta esta descrición de Manuel María sobre o tempo da ditadura.

"A garda civil andaba moi activa e ollábase en todos os lugares. Unha chamada ao cuartel enchía o interesado de pavor. Para saír do termo municipal cumpría un salvoconduto do alcalde e era de vinte días de duración... Para calquera trámite administrativo precisábase levar un certificado de boa conduta firmado polo alcalde, outro de boa conduta política firmado pola garda civil e outro de boa conduta relixiosa firmado polo párroco. Castigábanse con multas e mesmo con arresto as blasfemias, as palabras chamadas malsoantes e o falar contra do réxime podía costar ir á cadea con suma facilidade. Prohibíase a xuntanza de máis de tres persoas e as verbenas remataban ás doce da noite como moito... Na escola era obrigado o crucifixo e o retrato de Franco. Rezábase ao entrar e ao saír da clase. Os sábados había que rezar o rosario ... Iamos ao cine a Rábade. Moitas películas estaban prohibidas para menores. A censura, ás películas estranxeiras, metfalles uns cortes brutais. Tamén funcionaban unhas normas para vestir "decorosamente" e supoñemos que patrioticamente. Aos homes non se lles permitía o cabelo longo. As mulleres tiñan que levar mangas longas, o escote ben tapadiño e usar faldas que lles tapasen até máis abaixo dos xoellos... As escolas e centros de ensino eran unisexuais: "los niños con los niños y las niñas con las niñas". ¡Ah! As parellas de noivos podían pasear sós, por lugares frecuentados, a certas horas do día, cando xa estaban comprometidos formalmente. Realmente vivíase como nun cuartel. As campás parroquiais facían de corneta".

2 O profesor/a recollerá no taboleiro as ideas xerais que o alumnado irá tirando da lectura anterior. Con todas elas, comentaredes como era o contexto histórico en que viviu durante anos Manuel María.

3 Ampliamos a información: cada un de vós indagará pola súa contorna a experiencia vivida nos anos 40, 50, 60 e 70. En ningún momento dará pistas nin datos como os que ofrece Manuel María. Posteriormente, poñeranse en común na aula os datos recollidos por todos os investigadores e investigadoras da aula e observaranse os resultados que se achegan, se coinciden entre si, se concordan co enunciado por Manuel María, etc.

4 Que datos deste contexto sociopolítico che resultan máis sorprendentes?

E máis incomprensíbeis?

Como valoras agora o momento histórico que estás a vivir en contraste coa época da ditadura?

5 A reacción de Manuel María fronte á situación que lle tocaba vivir recóllese nesta cita textual: "Toda a poesía ten compromiso con algo, co culturalismo, ou co amor ou coa paisaxe". Explica estas palabras.

6 Le agora este poema mostra dese compromiso social adquirido polo escritor:



Bando

*Prohíbese, por orde da Alcaldía,
que medren porque si
as rosas do xardín municipal.
Dende agora as pombas teñen
que pedir licencia para voar.
Prohíbese á lúa
andar ceiba de noite polo ceo.
A lúa é unha tola que anda espida
dando mal exemplo ás nenas castas
e aos fillos de familia.
Pagarán trabucos os poetas.
Prohíbese soñar de 10 a 11.
Prohíbese tamén derramar bágoas.
Pódese chorar tan só cando hai sequía
para que non fiquen baleiros os pantanos.
Un só se pode emocionar
os Xoves e Domingos
cando toca
a Banda do Concello no quiosco.
Están fóra da Lei
as estrelas, a Primavera,
as flores e os paxaros.
Dáse este bando en tal e cal
para que se cumpra
de orde do Alcalde.
Asinado, carimbado e rubricado.*

Documentos persoals, 1958

a) Explica o significado de:

✍ bando: _____

✍ municipal: _____

✍ trabucos: _____

b) Achega un sinónimo para:

licencia: _____ ceiba: _____

tola: _____ castas: _____

c) Quen sería o emisor desta mensaxe poética? _____

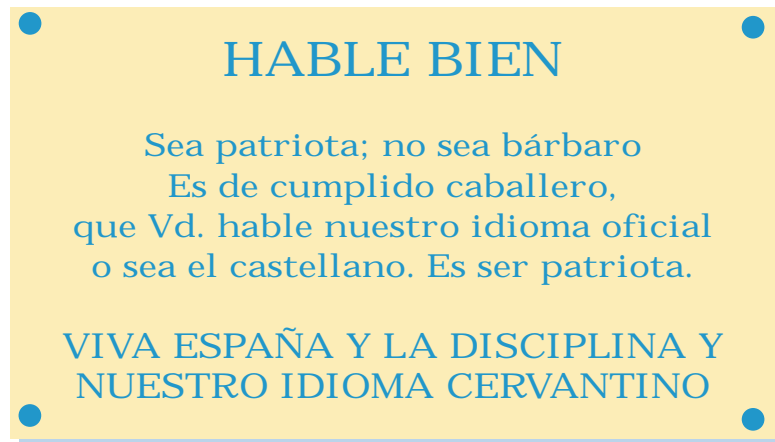
E o receptor ou receptores? _____

d) En que contexto se pode producir?

e) Que palabra se repite intencionadamente no poema? _____
Substitúea por un antónimo. En que medida cambia o seu contido?

f) Neste poema apréciase unha intención de denuncia agochada baixo un ton humorístico. Xustifica os recursos que emprega o poeta para o conseguir.

7 En 1955 circulaba entre a sociedade galega o seguinte panfleto:



8 Que connotacións ten o idioma galego? _____
E o español? _____

9 Consecuentemente, pode considerarse que a sociedade contempla os dous idiomas nun plano de igualdade?

10 Á vista desta publicidade divulgada polo poder, pensas que pode influír na decisión dos falantes á hora de empregar un idioma ou outro como lingua vehicular?

11 Pensas que aínda hoxe a sociedade ten prexuizos á hora de usar sempre en Galiza o idioma galego?
